

FOTO: REUTERS - TOBIAS SCHWARZ

NĚMECKÁ RADOST Fanoušci při čtvrtfinálovém utkání mezi týmy pořadatelské země a Argentiny, Berlín 30. června; německé mužstvo postoupilo do semifinále

Měsíc německého patriotismu

Jsou tohle ještě vůbec Němci? ptal se uplynulé čtyři týdny svět při pohledu na moře německých vlajek a žasl nad otevřeností a srdečností hostitelů světového šampionátu ve fotbale

ZITA SENKOVÁ

Tohle že mají být nudní puntíčkáři bez smyslu pro humor? kroužil hlavou nejen návštěvník fotbalového mistrovství při pohledu na nekončící party bez křeče, na zpívající a tančící miliony Němců. Co se stalo s národem remcalů, kde dosud vládla „blbá nálada“ a všude byly ke spatření protáhlé obličejy, které vloni jen nakrátko roztály při zvolení Bavořana Josepha Ratzingera papežem Benediktem XVI.?

Nemáme práci pro miliony. Máme neschopnou vládu. Stárneme. Vymíráme. Metody trenéra národního fotbalového týmu Klinsmanna jsou stejně přišerné jako dlouhá zima a sychravé jaro. Tato deziluze ještě před pár týdny hýbala Německem. Exmluvčí spolkové vlády varoval cizince před návštěvou východu země a Berlína, odkud by se nemuseli vrátit živí! Co téma, to negativní titulky v tisku a svíravé pocity.

Ale náhle se udělalo pravé léto, „klinsmannovci“ se probojovali téměř do finále a národ, nehledě na věk, pohlaví, víru či sexuální orientaci, se sjednotil a slavil fotbal – a sám sebe.

Jsme jako vy!

Mistrovství světa bylo pro Německo reklamní kampaní, jaká se mu hned tak nenaskytne. Miliardy diváků sledovaly v přímých přenosech spontánní vlnu patriotismu. Němci hrdě zpívali hymnu,

oblékli se do národních barev, spolkový prezident Horst Köhler byl jedním z milionů, kterému na autě vlála národní vlajka.

To, co je v jiných zemích – kupříkladu v USA, v Británii či ve Francii – běžné, mělo v letošním Německu frenetickou premiéru. Němci se spontánně identifikovali sami se sebou. Začali odkrývat dosud utajované či potlačované stránky své národní osobnosti. „Jsme jako vy. Umíme se bavit, odvázat se. Být hrdí na svou vlast. Nejsme nebezpeční, ostatně naše vlajka byla vždy symbolem demokracie a s tou s hákovými kříži nemáme nic společného,“ znělo poselství.

Co je vlastně typicky německé? Pořádkumilovnost, přesnost, spolehlivost? Němci jsou maximalisté, perfekcionista. Chtějí být nejlepší, nespokojí se s ukazateli, za něž by mnohá jiná země byla nesmírně vděčná. Ctižádost je žene kupředu a jsou sami sobě největšími a nejtvrďšími kritiky. Když roku 2000 úspěšně připravili Světovou výstavu EXPO v Hannoveru, byli to jediní oni, kteří koncept strhali ještě před otevřením bran.

Co je tedy vlastně typicky německé? ptali se cizinci, které nové, respektive dosud neznámé atributy německé povahy zaskočily. „Německo je teď synonymem pro pocit bezpečí, serióznost, spolehlivost, ale také pro přátelskost, otevřenost a spontánnost. Ani na lásce k pivu se nic nezměnilo,“ míní historik Paul Nolte. „Ne že by teď třeba Britové nebo Fran-

couzi začali Německo milovat, ale budou je více respektovat.“

Zkouška z dospělosti

Místo vytuženého titulu mistra světa Němci – skončili nakonec třetí – získali mnohem více. Zjistili, jaké to je, mít rád sám sebe, být hrdý na svou zemi. Viděli, že volání „Deutschland, Deutschland“ na stadionech nikoho neděsilo a že mnozí cizinci dokonce skandovali s nimi.

Co však budou dělat teď, když šampionát skončil, když se areály pro fanoušky demontují a když se do hospod opět chodí pouze na pivo, nikoli také koukat se na zápas? Otisky černé, červené a žluté na tvářích se již smyly. Houkačky jsou v šuplicích, obleky vystřídaly dresy. Euforie z mistrovství vydrží ještě pár dnů či týdnů a vlnu patriotizmu nelze přeceňovat. Ostatně šlo hlavně o fotbal a mnoho vlajek z aut odmontovali Němci už v den finále mezi Itálií a Francií. Do dalšího šampionátu v kopané zbývají čtyři roky. A do toho dalšího v Německu možná nejméně čtvrt století.

Život se tento týden začínal rychle vracet do další fáze psychologické poválečné cesty, na níž má německý národ za sebou zamlčování nepěkné minulosti i pokání za ni, sebezpochybování i sebedůvěru, naprostou loajalitu k USA i konfrontační emancipaci s Washingtonem. Exkancléř Gerhard Schröder to nazval německou normalitou. Normalitou pro poválečnou generaci má podle Schrödera také být ukončení pocitů viny za nacistický režim

To, co je kupříkladu v USA, v Británii či ve Francii běžné, mělo v letošním Německu frenetickou premiéru. Němci se spontánně identifikovali sami se sebou.

před šesti desetiletími. A skutečně: nová generace Němců nově formuluje vztah k vlastnímu národu. Teprve před čtyřmi lety začala diskuse o vlastním utrpení za války, o drsném bombardování Drážďan Spojenci, o poválečném vyhánění Němců či o pomnicích německým obětem. To vše bylo přes půl století víceméně tabu. Proč nás jiní mohou mít rádi? A proč a za co se můžeme mít rádi my sami? ptá se tudíž nyní národ, který se do mistrovství v první řadě označoval za Evropany a teprve pak za Němce.

Otázky identity a hodnot nabírají v době globalizace, migračních proudů a integračních testů na nové intenzitě. Nikoliv náhodou se ve Spojených státech stala bestsellerem kniha Sama Huntingtona Who are we? – Kdo jsme? Ve Velké Británii hovoří ministr financí Gordon Brown o „Britishness“, občané Francie a Nizozemska v referen-

dech odhlasovali, že jsou především Francouzi a Nizozemci, až pak i Evropané. Němci se učí, že slovo říše se nemusí vztahovat pouze na třetí říši nacistického režimu, nýbrž také třeba na Svatou říši římskou, která je o stovky let starší než ona říše nechvalně známá. Do německých dějin přece rovněž patří Gutenberg, Beethoven, Heine, Goethe, a chcete-li, tak i Beckenbauer, Grafová či Schifferová. Bez pozitivní identifikace s vlastním národem moderní Německo nedozraje. Jak nutně pozitivnost potřebuje, to ukazuje absurdita debaty o integraci přistěhovalců. „Němci léta trénují pohrdat sami sebou. Proč od nás očekávají, že se s nimi identifikujeme, když to oni sami nedělají?“ napsala turecká spisovatelka Mely Kiyaková.

Ballack pochází z NDR

Dalo by se říct, že Němci procházejí jistou psychoterapií. Ta může být účinná, jak známo, pouze tehdy, když je systematická a upřímná. Obelhat terapeuta znamená obelhat sám sebe. Ale takhle špatně to s německým „pacientem“ není, ačkoli má tendenci k hypochondrii. Před šedesáti lety nechtěl mít s Německem nikdo nic do činění. A když se roku 1954 Němci stali v Bernu poprvé fotbalovými mistry světa, bylo v podstatě nemožné vytáhnout na stadionu německou vlajku a jásat Deutschland. To ostatně pro ty, kdo přežili válečné hrůzy, bude navždy spojeno s trpkým pocitem.

Ale pro celé generace cizinců je poválečné Německo také Lager-

feld, Escada, Adidas, Haribo, Dr. Oetker, aspirin či bundeswehr v mírových misích. Německá kinematografie slaví mezinárodní úspěchy, Němci přebírají Nobelovy ceny, mají první kancléřku. Pro tyhle cizince je Germany již dávno cool a normální. Dokonce v Izraeli dostala země nový zvuk, především mezi mladou generací. Na techno-party jsou ve Svaté zemi žánání džezové z Německa. Bylinný líkér Jägermeister je v Tel Avivu vyhledávaným nápojem, mladí Izraelci jezdí nejraději v golfu či BMW. V houftech navštěvují Berlín, který je pro ně atraktivnější než New York.

Německo dospívá. Po jedenašedesáti letech od konce druhé světové války a skoro čtyřech desetiletích rozdělení se začíná osvobozovat od stigmatu války. Právě tato katarze vyprodukovala během šampionátu jásající masu, hrdou na své reprezentanty i na své organizační schopnosti.

Podobně jako na podzim 1989, kdy bourali berlínskou zeď, i v létě 2006 Němci zakusili sounáležitost. Fotbal na měsíc spojil obě části země a mnozí ze „západu“ poprvé navštívili „východ“ – a obráceně. Když nyní skandovali „Německo“, měli na mysli celou zemi, za níž hrají i rodilí Poláci Klose a Podolski, Švýcar Neuville či Ghaňané Asamoah a Odonkor. A kde kapitán Ballack pochází z někdejší NDR.

Autorka je redaktorkou MF DNES se specializací na Německo, poslední tři měsíce pobývá v této zemi jako zvláštní zpravodajka listu

Šťastný muž Eduard Ingriš

Pozvolna se v České republice získává povědomí o muži, který se ve světě rozhodně neztratil

JOSEF CHUCHMA

Teskně hučí Niagara není píseň lidová, nýbrž „jen“ zlidověla. Coby součást operetní revue Trampské milování jí v roce 1931 napsal Eduard Ingriš. V Praze tehdy šlo o docela známé jméno. Ingriš, absolvent Státní konzervatoře hudby, vystupoval v pražských operetních scénách coby zpěvák i dirigent. A komponoval pro ně: kupříkladu opereta Rozmarné zrcadlo dosáhla pozoruhodných 1600 repríz. Avšak prvorepublikový věhlas Eduarda Ingríše (1905–1991) je dneska téměř zapomenut, snad tu Niagaru si s ním pár jedinců spojí... Posmrtný návrat do zdejšího povědomí se děje prostřednictvím činů, které „spáchal“ daleko za hranicemi rodné země. Jednou z aktivit, jimiž se Ingriš ve světě prosadil, bylo fotografování. Rozsáhlý výběr z autorových snímků hostí do konce října Velká synagoga v Plzni.

Cesta tam a zase zpátky

Není to poprvé, co monumentální západočeská synagoga hostí fotografickou expozici a ta se pak ukáže být jistým zjevením. Před třemi lety takto zasvětila přehlídka snímků Hanzelky a Zikmunda. Ze legendární cestovatelské dvojice H + Z fotografovala, to byla dobře známá věc, jenže v pečlivě vybrané kolekci více než dvou stovek záběrů se vyjevilo jádro, čítající několik desítek prací, kde původní dokumentaristický účel zcela odpadl na způsob nosné rakety a zůstala výbušná „hlavice“ – vizuálně působivé svědectví o lidské rodině a Zemi. Obdobně u Ingríše:

Recenze

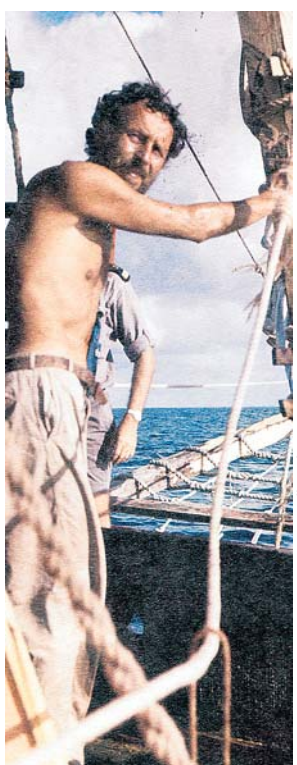
řada snímků je přímočaře cestopisných a místopisných, ale mezi nimi jsou rozestry momentky, portréty či krajiny, které s postupem času nabývají na značné dokumentární hodnotě, nadto si podržely či ovidněji z nich vystupují estetické kvality.

Neboť kromě toho, že Ingriš ovládal řemeslo hudební, zvládl i disciplínu kameramanskou a fotografickou, „měl oči“. Ostatně první kameru si pořídil již roku 1924. O čtvrt století později si v Limě otevřel fotografické studio, v němž portrétoval i peruánského prezidenta. Publikoval v amerických časopisech Time a Life, kameramanské služby poskytoval i Hollywoodu. Při filmové adaptaci Hemingwayovy novely Stařec a moře byl na popud spisovatele, který se o Ingríši dočetl právě v Lifu, přizván coby odborný po-

FOTO: EDUARD INGRIS

V TICHÉM OCEÁNU Potomkyně Inku Natalia Mazuelos vytahuje na palubu plavby Kantuta I. uloveného žraloka; píše se rok 1955 a Ingriš podniká jednu ze svých dobrodružných plaveb

REPRO: PUBLIKACE EDUARD INGRIS, ZLÍN 2005

Eduard Ingriš na moři

radce a díky tomu mohl proslulého spisovatele, jenž byl natáčení přítomen, fotografovat. Podmanivě uvolněné jsou záběry amerických herců popíjejících v peruánském baru. Na jiné z fotografií je k spatření Alexandr Hackenschmied, Ingrišův spolužák z gymnázia, který před Hitlerem ujel do USA a tam – s pozměněným příjmením Hammid – proslul jako experimentující filmař.

Hlavně však nesmí být v souvislosti s Ingríšem smlčena již vzpomínutá dvojice Hanzelka a Zikmund. Ingriš se s nimi potkal a spolupracoval v devětačtyřicátém roce, při jejich cestě po jižní polokouli. Kontakty pak už nikdy nebyly přerušeny. Roku 2000 se vdova Nina Ingrišová (vítalní Eduard si o čtvrt století mladší ženu vzal v polovině šedesátých let) rozhodla věnovat manželův archiv Česku. Do Spojených států, kam se Ingriš přestěhoval v roce 1962, pozůstalost odcestovala sbalil skupina lidí vedená právě Miroslavem Zikmundem. Za finančního příspěví ministerstva kultury byla následujícího roku do republiky dopravena více než tuna materiálů.

Postupně jsou zpracovávány v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně coby součást Archivu H + Z. V Ingrišově fondu se nachází i čtyřicet tisíc negativů. Roku 2002 se ve Zlíně konala informační expozice Eduard Ingriš. Loni v létě jindřichohradecké Národní muzeum fotografie představilo stovku autorových záběrů. Výstava v plzeňské synagoze čítá přes dvě stě exponátů a je zatím nejrozsáhlejší prezentací Ingríšova fotografického odkazu.

Stojí za to žít

„Mou emigrací do ciziny, před Vánoci r. 1947, to všechno začalo. K mé ‚studijní cestě‘ do ciziny mi bylo dovoleno vyměnit z mého milionového vkladu 50 \$ (slovy padesát dolarů). Bylo to právě v době, kdy už u nás začala být ‚horká puda‘ a komunismus za dveřmi. V době, kdy my, autoři a skladatelé zvláště operetní hudby, jsme se dozvěděli, že náš ‚brak‘ a nasládlé melodie jsme psali k ‚rajcování buržoustů‘ (doslovný citát) a že nás, přinejmenším, čeká práce v továrnách. K tomuto rozhodnutí přispělo i jiné roz-

hodnutí (po mém zatčení gestapem) a po mém slibu v mé chatě, na Silvestra r. 1944 – že až se otevře koncentrační tábor, již byla v té době naše vlast (zvláště po zastřelení Heydricha), dá-li Bůh, že vyvážnu se zdravou kůží, že zmizím třeba v pralesích Amazonky. Tehdá jsem si ani nepomyslel, že svůj slib splním doslova,“ cituje Eduarda Ingríše brožovaná publikace, již o něm vydal Klub H + Z a která se prodává i v plzeňské synagoze. „Ve skutečnosti jsem si zvolil horší úděl, zůstal jsem si ani nepomyslel, že svůj slib splním doslova,“ cituje Eduarda Ingríše brožovaná publikace, již o něm vydal Klub H + Z a která se prodává i v plzeňské synagoze. „Ve skutečnosti jsem si zvolil horší úděl, zůstal jsem úplně osamocený, bez znalosti řeči, bez jakékoliv podpory materiální a finanční, bez ochrany a hlavně bez dokumentů. Můj pas po únorovém puči byl neplatný.“

Ingriš se po únoru 1948 stal v Jižní Americe běžencem a ilegálem. Do Argentiny nebyl vpuštěn, Brazílie mu odmítla prodloužit vízum. Koupil si falešný brazilský pas a putoval po Amazonce. Přežil a postupně se existenčně postavil na nohy. Seznámil se s norským etnologem a mořeplavcem Thorem Heyerdahlem a ten podpořil Ingríšovo následné rozhodnutí postavit balzový vor Kantuta a přeplout na něm z Peru do Polynésie na důkaz toho, že takto mohli migrovat Inkové na tichomořské ostrovy. První plavba (1955) skončila v obrovském mořském víru, ale druhá (1959) Heyerdahlovu teorii potvrdila.

Velká lidská vůle a energie – kromě nesporné řemeslné dovednosti – jsou tím, co zůstává uloženo v Ingríšových fotografiích, co je dodnes sytí a posiluje jejich přitažlivost. Příkladem mohou být záběry Natalie Mazuelos, krásné mladé ženy, kterou Ingriš vzal na vor Kantuta I. a již fotil i po této cestě. Erotický náboj, vložený do záběrů přinejmenším ze strany fotografovaného, ani po půl století nemizí. Jak si tu nevzpomenout na portréty filmařky ruského původu Mayi Derenové, které ve čtyřicátých letech v USA exponoval Ingrišův spolužák Alexandr Hackenschmied! A tak se tyto spolužáci, světoběžníci, filmaři a fotografové scházejí i takto. Jednou by stálo za to připravit výstavu, na ní by se potkaly Ingríšovy snímky potomkyně Inku Natalie s Hackenschmiedovými záběry jeho spolupracovnice a jeden čas i manželky Mayi.

Eduard Ingriš

FOTOGRAFIE

Kurátor výstavy Radovan Kodera. Velká synagoga v Plzni. Výstava trvá do 31. října, otevřena je denně kromě sobot a židovských svátků.

POEZIE

MARINA CVETAJEVOVÁ

JDEŠ, OČI UPŘENÉ K ZEMI,
i já jsem je nejednou
klopila... Podobáš se mi...
Zastav se nade mnou!

Na místě, kde se už sváří
mák, malení, kalina,
čti na kameni mě stáří,
mé jméno: Marina.

Máš ze mě strach? To se mylíš...
Z mé přisnosit? Hrob tě zmát?
I já jsem měla zvyk přilíh
a nevhodně se smát!

Teplou krev, vlasy – a jaké!
Práti: žit neustat...
Ty... vždý já byla jsem také.
Zůstaň tu chvíli stát!

Ber mák, či jahody radši,
mákem bys pohrd; vím,
neznáme ovoce sladší,
než roste nad mrtvým.

Netruchlí, to můj hrob nechce.
Což má svět málo jmen?
Pomysli na mě jen lehce
a lehce zapomeň.

V slunci jak ve zlatých mracích
stojíš tu vedle mě.
– Tak ať nejsi na rozpacích,
když zní hlas zpod země...
3. května 1913 (Koktěl)

Slzy

Už, pláči, nenestls
na vlnách žal; jen hněv.
Šílenství! Moře slz
v Čechách – jak jinde krev.

Stín, černý lupen tu
přikryl a mučí svět.
Už je čas: vstupenku
vrátíme tvůrci žpět.

Odmítnu dále být.
Kde Bůh i člověk ztich...
jak lze vše pokřivit!
Na hlavních náměstích

odmítnu s vlky výt.
S žraloky od soudů
táhnout a dát se vlít
do proudu – po proudu.

Už chci být bez očí,
nevidět tmoucí tmu.
Svět, když se netočí,
s rozumem odmítnu...
15. března – 11. května 1939

**Marina
Cvetajevová
(1892–1941)**

K pětadesátému výročí básniřčiny smrti, které připadá na poslední srpnový den, vydal **BB/art** v edici Vernus výbor z její poezie pod názvem **Pogrom života**. Připravila jej a verše přeložila **Jana Štroblová**, která se s dílem této vynikající ruské umělkyně aktivně potkává již desítky let – vždý táž Štroblová připravila v roce 1971 pro Klub přátel poezie výbor z autorčina díla nazvaný **Hodina duše**. (jch)

Skeptičtí partneri Ruska v G8: soudruh kágébák, záruka bezpečnosti

KENNETH ROGOFF

Chudé, ale na ropu bohaté Rusko. Usilovně se snaží, aby ostatní brali vážně jeho předsednictví v elitní skupině osmi (G8), kde na ně vyšla řada. Prezident Vladimir Putin, snad v naději na povznesení rozhovorů na prezidentském summitu, který ode dneška probíhá v Sankt Peterburgu, předložil ambiciózní agendu. Má v plánu zavést své kolegy do učených konverzací o vzdělávání, o infekčních nemocech, a aby se ujistil, že si nikdo nezděříme, o „energetické bezpečnosti“.

A Čína je kde?

Co Putin za své úsilí získal? Nic moc. Bushova administrativa, vedená viceprezidentem Dickem Cheneyem (avšak s výslovným souhlasem jeho šéfa), nedávno Rusko obvinila z upadání do jeho starých způsobů „říše zla“. Putin palbu opětovně vykreslil Spojené státy jako „soudruha vlka“ připraveného vrhnout se na každý národ, který zůstane nechráněný. Zdá se, že roste napětí ohledně toho, jak se Bush a Putin pozdraví, až se v Sankt Peterburgu setkají.

Evropané, co se jich týče, stále ještě propadají hysterii kvůli tomu, jak se připlétli do plynové rozmišky mezi Ruskem a Ukrajinou, která na začátku letošního roku na několik dní zaškrtila přítok do jejich plynovodů. Diskutovat s Ruskem o „energetické bezpečnosti“ považují za totéž jako si o vodní bezpečnosti rozprávět se soudruhem krokodýlem.

Samozřejmě: lidé, kteří chtějí být skutečně nepřivítiví, poukážou na absurditu ruského členství v klubu sdružujícím obrovské ekonomiky USA, Německa, Japonska, Anglie, Francie a Itálie a (menším dílem) Kanady. Proč nedostal křeslo u stolu místo Putina čínský prezident Chu Ťin-tchao, když ekonomika jeho země je druhá největší na světě (měřeno světovými cenami)? Koneckonců, i se všemi svými energetickými zdroji, ba i při dnešních závratných cenách ropy a plynu je ruský národní důchod co do velikosti srovnatelný s větším okolím Los Angeles.

Možná že Putin potřebuje přestat trpět vši touto kritikou a přejít do útoku. Mohl by začít tím, že všechny své domyšlivé demokratické protějšky upozorní, že je dnes v Rusku zřejmě populárnější než kdokoli

z nich ve své vlasti. Možná že by vlastně hned zítra mohl zvítězit ve feroých volbách (tedy ne že by riskoval a pokoušel se to někdy ověřit). Nemnoho ostatních by mohl s vážnou tváří prohlásit totéž.

Jistěže: Putinovy úspěchy posledních let při hubení všeho, co připomínalo svobodný tisk – a když svobodný tisk „zahubí“ bývalý člen KGB, nejde jen o slovní hříčku –, napomohly k umlčení otevřené opozice. Přesto se Putin zdá opravdu oblíbený mezi veřejností, která touží po vůdci, jenž jejich zemi ukotví, aniž by ji poslal ke dnu.

Putin může rovněž prohlásit, že fiskální postavení Ruska je mnohem silnější než pozice ostatních členů G8. Ano, prospívá mu, že se Sibiř proměnila v obří ropný vrt, z nějž většinu peněz odsává vláda. Venezuelský prezident Hugo Chávez také prozatím drží účetnictví své země v rovnováze.

Jak se zavit dýchodců

Abychom však byli spravedliví, ropa není všechno. Většina ekonomů prosazuje, aby bohaté země nahradily své spleť a zastaralé daňové zákoníky jednoduchou, nízkou rovnovážnou, a smutní nad faktem, že to za-

FOTO: REUTERS/POOL/STRINGER

MUŽI Z KREMLU Vladimir Putin a ministr obrany Sergej Ivanov na recepci v Kremlu 28. června 2006

tím vyzkoušelo tak málo zemí. Putin však takovou politiku zavedl už před několika lety a výsledky lze označit za zázračné.

Pochopitelně, některými dalšími ruskými přístupy k řešení rozpočtových problémů mohou být ostatní lídři G8 okouzlení už méně. Většina zemí G8 se zdá neschopná dosáhnout politického konsenzu potřebného k provedení nezbytných opatření,

jako je zvýšení důchodového věku nebo výrazné seškrtání indexace dávek vůči inflaci. Rusko se naopak svých penzistů v zásadě zřeklo a nechalo inflaci rozleptat hodnotu jejich příjmů.

Vskutku, mnoho starších lidí ve venkovských oblastech Ruska je nuceno žít se samozásobitelsky pěstovaním brambor na drobných poličkách, která je vláda nechává ob-

dělávat. Tedy za předpokladu, že vůbec přežijí: od pádu berlínské zdi se v Rusku průměrná délka života u mužů propadla ze 65 let na zhruba 55 let. Přibývá důkazů, že hlavní příčinou úmrtí je stres z transformace, který má ještě silnější dopady než velcí zabíjecí v postkomunistickém Rusku, jako je alkohol, vraždy a AIDS. Měl by tedy Putin svým kolegům říct, že by mezigenerační účty ve svých zemích také mohli vyrovnat tím, že vyhledají starší spoluobčany?

Putin by se asi neměl snažit výsledky své země přespříliš protlačovat. Nejlepším plánem by snad mohlo být nechat vodku tect plným proudem a doufat v sérii úsměvů na aranžovaných fotografiích. Buď jak buď, až Putin svým hostům sdělí, jak mohou Rusku připlatit za zvýšení své „energetické bezpečnosti“, mohl by se nakonec dočkat respektu, po němž tak prahne.

Autor je profesorem ekonomie a veřejné správy na Harvardově univerzitě a bývalým hlavním ekonomem MMF.

© Project Syndicate, 2006

Přeložil David Daduč; titulky i mezititulky jsou redakční

Shylock – vydřiduch a člověk

V čem klade Shakespearova hra Kupec benátský otázky i pro jedenadvacáté století

JAN FINGERLAND

Během Letních shakespeareovských slavností na Pražském hradě mají diváci možnost vidět Kupce benátského. Je to zřejmě jedna z nejpozoruhodnějších divadelních her vůbec, a to zejména díky postavě židovského lichváře Shylocka. Je to figura tak silná, že se většina lidí mylně domnívá, že právě on je oním „benátským kupcem“. Přitom Shylock vystupuje jen v pěti z celkem dvaceti scén hry.

Na scénu přichází lichvář

Kupec benátský, to jsou vlastně dva potenciálně nezávislé příběhy umně spletené do jedné hry. První dějová linie je typická romantická story – mladý šlechtic Bassanio usiluje o srdce (a věno) krásné Porcie. Přes různé nesnáze ji nakonec získá a celý příběh končí šťastně. Zároveň se vezmou jiné páry. Mezi nimi i mladý křesťan Lorenzo a Shylockova dcera Jessika, která uteče z otcova domu, nechá se pokřtít a svého otce okrade.

Paralelně s tím se odvíjí druhá dějová linie. Šlechtic Bassanio potřebuje pro svou výpravu za Porcií peníze, a obrátí se proto na bohatého přítele, kupce Antonia. Ten zrovna všechny peníze investoval do zboží, a aby mohl Bassaniovu pomoci, sám si musí půjčit od svého nepřítele Shylocka. Tento lichvář nejdříve odmítne, ale nakonec souhlasí, a dokonce odmítne úroky. Místo nich si jako zástavu, „jen tak z žertu“, vyžádá úpis, podle kterého bude mít právo vyjmout libru masa z Antoniova těla, pokud splátku nedostane včas. Divadelní logika nepřeje zákonu pravděpodobnosti – všechny Antoniovy lodě se potopí, on není schopen zaplatit a Shylock má příležitost se pomstít.

Esej

Zápletka vrcholí u soudu, na kterém vystupuje krásná Porcie v převlečení za právníka. Shylock odmítá ustoupit, soud ho obviní z pokusu o vraždu křesťana, zabaví mu majetek a donutí ho ke křtu. Od soudu Shylock odchází jako zlomený člověk.

Mnohé novodobé inscenace Shylockovým zničením končí, ale v původním podání hra pokračuje. Mladé páry se veselí, lascivně vtípkují a do Benátek dorazí zpráva, že Antoniovy lodě se vlastně nepotopily. Milostný příběh plný trampot byl hlavní náplní hry, a ta byla proto původně označena jako „komická historie“. Teprve s rozvojem moderní senzitivity vystoupila na komediálním pozadí do popředí Shylockova postava a také její tragičnost. Když počátkem 18. století Nicholas Rowe připravoval první Shakespearovo kritické vydání, poznamenal, že „... i když jsme dosud hru viděli jako komedii, jsem přesvědčen, že původně ji autor zamýšlel tragicky“.

V Shylockově stínu

Když se rakouský politik Jörg Haider doslechl o anketě o největší židovské osobnosti v dějinách, nechal se z Korutan slyšet, že „největší Žid byl přece Shylock“. Také v USA jakýsi republikán označil finančníka George Sorose za „Shylockova potomka“. Zdá se tedy, že měla pravdu jedna z postav románu Operace Shylock od Američana Phillipa Rotha, když řekla, že „Židé už čtyři sta let žijí v Shylockově stínu“.

Ve skutečnosti Shakespeare pracoval s ještě starší tradicí vnímání Židů jako lakomců a bezcitných vydřiduchů. Souviselo to zejména se středověkou praxí, kdy bylo křesťanům zakázáno půjčovat peníze na úrok, zatímco pro evropské Židy to naopak byla jedna z mála povolených živností. Z Anglie však byli Židé koncem 13. století vyhnaní a práva půjčovat na úrok byli dokonce zbaveni ještě předtím. Většina Shakespearových diváků pravděpodobně žádného Žida nikdy neviděla. Po třech staletích nepřítomnosti byl

KUPEC BENÁTSKÝ Bolek Polívka (Shylock) v inscenaci, kterou nyní, konkrétně do 22. července, uvádějí na nádvoří Nejvyššího purkrabství Pražského hradu Letní shakespeareovské slavnosti

„Žid“ už jen spíše preludem lidové obraznosti, avšak očividně neztratil nic ze své působivosti.

Právě proto našel uplatnění i v Kupci benátském. Shakespeare, přední intelektuál své doby, řešil skrze hru důležitou otázku: Je morální považovat peníze za „zboží“, jak to dělali „Židé“? Je možné nechat si platit za to, že včas dodám kapitál někomu, kdo ho zrovna potřebuje pro vlastní výdělečnou činnost? Shakespeare a mnozí jeho současníci měli tendenci dívat se na půjčování peněz středověkou optikou: vydělávat na půjčování znamená zneužívání tísně bližního, nikoli odškodnění za obchodní riziko. Shylock musel být podle Shakespeara Žid, protože to, co dělal, se protivilo tomu, jak chtěli křesťané sami sebe vidět. Jenže zrovna zde největší dramatik zůstal za svou dobou: už od roku 1587 v Benátkách existovala „křesťanská“ Banca di Rialto a i v Anglii bylo půjčování na úrok povoleno od roku 1571. Žádná svobodná ekonomika se bez bankovnictví neobejde. I sám Shakespeare a jeho rodina údajně půjčovali peníze. Koneckonců, nebyl snad i ctnostný kupec Antonio se svými zámožnými výpravami také tak trochu kapitalista?

Libra masa

V alžbětinské Anglii bylo mnoho lichvářů, nicméně všichni byli křesťané. Shakespeare mohl napsat

Od dob nacismu už nikdo není schopen dívat se na Kupce benátského jinak než skrze optiku holokaustu

působivou hru o jednom z nich, jenže ze Shylocka udělal Žida a tím celý problém posunul do roviny „křesťan“ versus „Žid“. Shylock přitom naplňuje všechny parametry „typického Žida“: je lakomec, který se stará pouze o zisk. A nenávidí křesťany. Jeho čin má dokonce cosi společného s pověrou o rituálních vraždách. Když Shylock začne u soudu broudit svůj nůž, aby vyřízl Antoniovi libru masa, ledaskdo si vzpomene na to, jak „Židé ukřižovali Ježíše“. V jedné inscenaci byl Antonio opravdu přivázan ke kříži, v současné stockholmské inscenaci zas zpívá hebrejsky pesachovou, tedy velikonoční píseň Echad ani jodea. Shylock také v kritické chvíli řekne „mé činy na mou hlavu“ – podobně jako Židé v Matoušově evangeliu, když žádají Ježíšovou smrt. V Shakespearově době Shy-

lock na scéně nosil červené vousy – typický atribut Jidáše.

Shakespeare však využil i jemnějších, řečnických teologických klíše. Spor Shylocka a Porcie, která u soudu pronese nádhernou řeč o odpuštění, je vlastně převyprávěním křesťanské verze polemiky křesťanství s judaismem: chladný židovský legalismus tu stojí proti křesťanské lásce. Zákon proti milosti. Pomsta proti slitování. Farizejové proti Ježíšovi... Je tu jediný problém – jak očistit Benátky od Shylocka, jak zbavit svět Židů? Žid přece nemůže být dobrý! Ale bude lepší, když ho ke křtu donutíme?

Postupem času, tedy s ústupem institucionalizovaného křesťanství a nástupem sekulárního humanismu (a rostoucí smířlivosti vůči usilování o zisk), se při inscenacích důraz na Shylockovo židovství oslaboval a umělci zdůrazňovali lidské aspekty této postavy. Rozhodující impuls dal v tomto ohledu proslulý herec Edmund Kean počátkem 19. století. O dvě generace později Henry Irving, Keanův významný pokračovatel, dokonce prohlásil, že Shylocka pokládá za „skoro jediného džentlmena ve hře“. Viktoriánská Anglie si pilných lidí, kteří uměli vydělávat peníze, cenila a ráda sama sebe viděla jako zemi pro každého – když ne pro Shylocky, tak aspoň pro Rothschildy. Ostatně právě takoví lidé tehdy

finančně podporovali (nejen) britská divadla.

O přízeň židovských mecenášů však nemuseli usilovat v nacistickém Německu. Ve třicátých letech tam inscenovali Kupce benátského více než padesátkrát (u nás se během okupace tato hra nehrála ani jednou!). V rasově korektním podání se však Židovka Jessika nevдалa za árijce Lorenza.

Kmotr

Od dob nacismu už nikdo není schopen dívat se na Kupce benátského jinak než skrze optiku holokaustu. Když předloni britský režisér Michael Radford natáčel filmovou verzi s Al Pacinem v hlavní roli, jeho Shylock byl spíše muž zahnaný do kouta, nikoli vraždící zrůda. Radford tvrdil, že hra je vlastně o střetu kultur a že dnešními Shylocky jsou rasově menší (rozuměj muslimové) v západních společnostech. Podle Al Pacina si Shylock zaslouží pochopení, protože „byl osamělý, ponižovaný a zoufalý“. Velmi podobně se ostatně vyjádřil i Bolek Polívka, který na Hradě Shylocka hraje. Žádnému umělci se dnes nechce hrát Žida jako vraha a vyděrače.

Židé si vždy znovu oddechnou, když se objeví zase nějaká další „politicky korektní“ inscenace jako ta s Al Pacinem. Liga proti pomlouvání (ADL), americká – po-

někud hyperaktivní – organizace bojující proti antisemitismu, se dokonce opakovaně snažila zabránit uvádění hry nebo jejímu zařazení do školních osnov. Provokace na tomto poli se tedy dají čekat spíše od židovských umělců, kteří se na hru dívají z opačné strany bariéry. Například proslulý dramatik Georg Tabori, v jehož inscenaci ze šedesátých let hráli Kupce benátského vězňové koncentračního tábora „obecenstvu“ složenému z dozorců. V USA nedávno jiný režisér do role Shylocka obsadil černocho. První izraelská inscenace z roku 1959 zasadila děj do 20. století a Shylock recenzentům připomínal „liberálního rabína“.

Ano, Shakespeare pracoval s protizidovskými instinkty. Protože však byl velký dramatik, nechal Shylocka několikrát promluvit tak, že mu obecenstvo musí alespoň částečně dát za pravdu. Jedním z vrcholů hry je řeč na začátku třetího jednání, kdy Shylock obhajuje své právo na rovné zacházení: „Nemá Žid oči? Nemá Žid ruce, tělesná ústrojí a tvar, smysly, pocity a vášně? Není snad živ ze stejného jídla, nezraní ho stejná zbraň, netrpí stejnými nemocemi a neléčí ho stejný lék, není mu snad v zimě stejná zima a v létě stejné teplo jako křesťanovi?“ V tomto proslulosti Shylock vlastně předloží jakousi trest novověkého univerzalistického humanismu, překračujícího rozdíly ve vyznání a rase. Přitom Shylock tímto sofistikým výstupem obhajuje své právo na pomstu: „Když křesťan ublíží Židovi, k čemu ho vybízí ten křesťanský vzor? K pomstě. Teď udělám, co jste mě naučili, a budu zlý.“

Největšího (dočasně) vítězství dosahuje zřejmě ve čtvrtém aktu: „Mám se bát soudu? Jsem snad něčím viněn? Mnoho z vás vlastní otroky, co slouží vám jako vaše hovada a psi, k nejhorší robotě je používáte, protože jste je koupili. Když řeknu: Dejte jim volnost, vědte za mě dcery, proč mají v potu dít, ať ustelou si měkče jako vy, ať osladí si patro lahůdkami, odpovíte: Jsou přece naši. Odpovím vám stejně: Ta libra masa, co od něj žádám, je draze koupená: je má a já ji chci.“ Anglický osvícenec Samuel Johnson tvrdil, že Shylock vzal v této scéně benátským měšťanům – a hlavně anglickým divákům 18. století – právo na to, aby jej morálně soudili.

Zrcadlo doby

Půjdeme-li v analýze hlouběji, můžeme narazit na ještě tvrdší obžalobu Shylockova okolí, kterou do textu Shakespeare snad i nevědomě uložil. Na tento aspekt upozorňuje i přední český shakespeareolog Martin Hilský v důkladném komentáři ke svému překladu Kupce benátského – v roce 1999 jej vydalo nakladatelství Torst, z tohoto překladu zde pocházejí i citáty.

V Shylockových Benátkách jsou vlastně všichni nemravní. Dobrodruh Bassanio, jemuž vlastně jde hlavně o Porciiny peníze. Antonio, který záměrným poškozováním, ale také urážkami, kopanci a plivanci v Shylockovi vzbudí a živí nenávisť. Jessika, která otce opustí, okrade a pomluví, stejně jako jeho sluha Lancelot. Porcie, která se projevuje jako povrchní a krutá manipulátorka. Graziano, ohavný demagog a štváček, který připomíná novodobé rasistické násilníky. A tak bychom mohli pokračovat – celé Benátky se jeví jako materialistická a pokrytecká sebranka.

Shylock není lepší než ostatní, ale na rozdíl od nich nemá na vybranou – je neustále zaháněn do rohu. V celé hře je jen třikrát použito jeho jméno, jinak ho oslovují „Žide“, nebo mu rovnou spílají. Benáťané si udělali takového Shylocka, jakého si zasloužili. A tak vlastně o této nejednodušné hře platí, co o smyslu divadla říká Hamlet: „Jeho účelem vždy bylo, aby životu nastavovalo zrcadlo... a ukázalo celé době, jak vskutku vypadá a jaká je.“

Autor je novinář

SHYLOCK Bolek Polívka na Letních shakespeareovských slavnostech v Kupci benátském

PORTRÉT ZAKLADATELE Svatý Ignác z Loyoly na anonymním obraze; olej na dřevě, 18. století. Reprodukce z knihy Jezuité a Klementinum, kterou letos vydala Národní knihovna České republiky.

Já jezuitu mám tak rád

V roce 450. výročí příchodu prvních jezuitů do Prahy vyšla česky kniha Jonathana Wrighta (1969), v níž britský historik podává historii pěti století existence jezuitského řádu.

JAN JANDOUREK

Wright se ve své práci pokouší nejen ukázat činnost řádu, nýbrž i kolem něj vznikající mytologie. Zjednodušeně řečeno, chce vybalancovat dva mýty: první kolem sebe vytvářeli jezuité sami, druhý byl obrazem, který o nich šířili protivníci. Jezuité vzdávají své misie a mučednické, vědu a školství. Nepřítelé královské zpovědníky a misionáře kráčeji v patách kolonizátorů. Jakou pozici zaujímá v těchto interpretacích Jonathan Wright? Protože konflikt jezuitů a jejich odpůrců vrcholil v době osvětcenství, stává se líčení knihy přibližně od poloviny textu stále více apologií, nikdy ne jednostrannou, nicméně patrnou.

Shody a neshody

Pokud jde o historii, Wright chce uvést na pravou míru některé o To-

varyštvu tradované názory. Jeden z nich se týká hned vzniku řádu; jde o mínění, že jezuité byli založeni jako nástroj rekatolizace sloužící papežství v boji proti povstávající reformaci. Jenže to je složitý a nejednoznačný příběh.

Vznik družiny přátel kolem basckického šlechtice a bývalého důstojníka Iniga z Loyoly (1491–1556), dnes známého pod jménem svatý Ignác, dává tušit, že jezuité by vznikli i bez reformace a že protireformace by naopak proběhla i bez jezuitů. Prostě se tu setkaly historické události, které si sice jakoby padly do náručí, nicméně úmysl v tom nebyl a už vůbec nešlo o spiknutí. Reformátor Martin Luther vyhlásil svých později proslavených 95 tezí v roce 1517, kdežto papež Pavel III. schválil pravidla jezuitů až roku 1540 – přičemž počet členů řádu omezil na šedesát. A to ještě pomijíme, že ve dvacátých letech 16. století byl Ignác dvakrát zadržen inkvizicí, protože učil bez teologického vzdělání.

Z Wrightovy knihy bychom mohli rekonstruovat přinejmenším tři teze. 1. Jezuité nejsou a nikdy nebyli uniformní instituce. 2. Jezuité přispěli svým dílem k osvětcenství, které se pak destruktivně obrátilo proti nim. 3. Přínos jezuitů k moderní vědě a kultuře je obrovský.

Předem a jen na okraj poznamenejme, že Wrightův přístup k látce klade důraz na okolnosti politické; pokud jde o vlastní spiritualitu řádu, ta zůstává stranou. Stejně tak se příliš nedostane na jezuitský podíl v divadle, ve výtvarném umění a v architektuře. Tato selekce autorovi na druhou stranu

umožnila udržet téměř v celé knize spád vyprávění.

Ano, pluralita jezuitského řádu je patrná od prvních chvil, kdy už v samé skupině zakladatelů byly osobnosti velmi rozličné, až po 20. století, kdy je jeden jezuita poradcem ministra obrany USA a jiný ve vězení, protože nechtěl rukovat do Vietnamu. To není potřeba tak rozebírat – tedy alespoň pro ty Čechy, kteří ještě vědí, že Balbín i Koniáš byli členy stejného řádu...

Recenze

Zajímavý je spíše onen osvětcenský motiv: „Právě kultura, která zničila Tovaryšstvo Ježíšovo, věděčila za mnohé své záliby i módní proudy zprávám pocházejícím od jezuitských misionářů,“ tvrdí Wright. „Navzdory všem zdánlivým rozdílům mezi názory Tovaryšstva a některými antiklerikálně smýšlejícími postavami osvětcenství je jejich pohled na svět v mnoha směrech překvapivě shodný. Optimistický názor na možnosti, silný důraz na svobodu vůli a neotřesitelná víra v transformační moc vzdělání – to vše jsou rysy zhusta přisuzované osvětcenství, ale lze jimi v neméně míře charakterizovat i postoje jezuitů,“ píše historik a my se tím dostáváme k vědě.

S přihlédnutím k „osvětcenskému“ duchu Tovaryšstva se tedy nelze divit, že jezuité vynikali v astronomii, fyzice, zeměpisu, geologii a jejich misionáři poskytl obrovský materiál ohledně života jiných kultur a že studovali cizí zvyklosti a jazyky. Podobná likvidace jezuitů koncem 18. století může být pak podle Wrighta nahlížena symbolicky jako jakási otcovražda. Obnovení řádu počátkem 19. století je pokusem o návrat k bývalé slávě. Pokud sice heroicky, avšak bývalá sláva se nevrátila.

Emoce vypravěče příběhů

Čtenář, kterého Wrightova kniha v mnoha pasážích nadchne, bude

asi zklamán jejím závěrem. Dvacátému století autor ponechá třináct tiskových stran. Příběhy některých významných členů řádu jsou tak méně než načrtnuty. Například osud generálního představeného řádu Pedra Arrupeho (1907–1991), intelektuála, který byl někdy nazýván „druhý Ignác“ – nejen pro basckický původ, nýbrž též pro snahu obnovit řád podle požadavků doby. Byl to člověk, který osobně na předměstí Hirošimy zažil v roce 1945 atomový výbuch, vedl jezuitu v bouřlivých 60. a 70. letech a po záchvatu mrtvice (1981) mohl komunikovat už jen očima a stiskem ruky. Byl první hlavou jezuitů, která rezignovala na svůj úřad. Události po jeho odstoupení, kdy Jan Pavel II. zasáhl tvrdě do života řádu a dosadil svého vlastního správce, jsou zmíněny neúměrně stručně. Nebo další příklad: vášnivý stoupenec evoluce a kontroverzní jezuita Pierre Teilhard de Chardin (1881–1955) dostal třináct řádek textu.

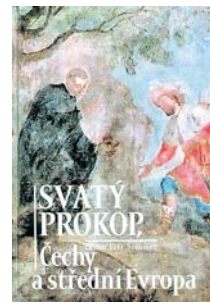
V něčem je časový a prostorový nepochopitelně možná logický: jezuitský řád – byl stále významný, kupříkladu už sto let se podílil na formulaci sociální nauky církve – má své nejvládnější období pravděpodobně se sebou a také „uvědomělá“ veřejnost své spílání přesunula spíše na Danem Brownem „zpopularizované“ Opus Dei. Možná je to tak, že Wright, který je nejen historik, ale také vypravěč příběhů, je předmětem svého zájmu natolik fascinován, že tam, kde rád prožívá své dynamické období a vášnivé konflikty, je dynamický a vášnivý i jeho historik. Dnes je Tovaryšstvo, jak se někdy říká, zase drženo jaksi „na kratším vodítku“ a doba změny je poněkud u ledu, což každý příběh nutně vede na měčinu.

Avšak Wrightova práce čítá více než tři stovky stran, takže by čtenář oněch posledních třináct stranek stroho a kusého líčení autorovi mohl odpustit.

Autor je spisovatel, sociolog a publicista; stálý spolupracovník MF DNES

TIPY

HISTORIE

Editor Petr Sommer

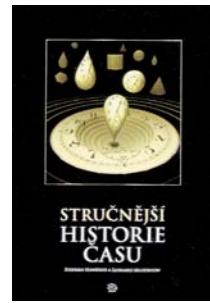
SVATÝ PROKOP Čechy a střední Evropa

Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2006, 292 stran, náklad neuveden, doporučená cena 269 korun.

Svatý Prokop – první český svatý, který nebyl mučedníkem (nehleděme-li na nehistorického sv. Ivana) a jenž svým původem nebyl spjatý s vládnoucími či významnými velmožským rodem. „Na druhé straně spojuje sv. Prokopa s jinými českými svatými a rovněž i s celou řadou dalších významných osob žijících v raném středověku jedna skutečnost, jež je pro dějepisné bádání velmi nepřijemná: je to malé množství bezpečných historických zpráv, jež jsou o životě tohoto světce k dispo-

zici,“ píše Jiří Sláma, jeden ze dvou desítek autorů této vázané knihy. Základy jí položily referáty přednesené na konferenci věnované svatému Prokopovi před třemi lety – u příležitosti devátistého padesátého výročí Prokopova úmrtí a osmistého výročí jeho kanonizace. Autoři textů z Česka, Rakouska, Německa a Polska se zaměřili nejen na osobnost opata Prokopa, ale i na místo jeho působení: na Sázavský klášter, na církev a kláštery jeho doby a také na středověké Čechy a střední Evropu.

KOSMOLOGIE, VĚDECKO-POPULÁRNÍ LITERATURA

Stephen Hawking a Leonard Mlodinow STRUČNĚJŠÍ HISTORIE ČASU

Přeložil Vladimír Karas. Argo, Praha 2006, 152 stran, náklad neuveden, doporučená cena 398 stran.

Nejprve kosmolog Stephen Hawking napsal Stručnou historii času – knihu, jež dosud byla přeložena do více než čtyř desítek jazyků, češtinu nevyjímaje. Autorův věhlas strmě vystoupal. Následovaly publikace, v nichž Hawking probíranou látku podal ještě populárněji a stručněji, s hojnějšími ilustračními doprovody: Stručná historie času v obrazech (česky vyšlo v Argu roku 2002), Vesmír v kostce (Argo, 2004), Ilustrovaná teorie všeho (Ar-

go, 2004). „Při psaní Stručnější historie času jsme zachovali nejpodstatnější části původního výkladu a současně jsme se snažili, aby kniha nebyla příliš složitá a dlouhá,“ píše autoři v předmluvě; Hawking k psaní přizval teoretického fyzika Mlodinowa. „U příležitosti nového vydání jsme také text obohatili o nejnovější teorie a výsledky pozorování. Stručnější historie času popisuje nedávné úspěchy v hledání jednotné teorie všech fyzikálních sil.“

POEZIE, ČESKÁ LITERATURA

Karel Havlíček Borovský

BÁSŇE

Filip Tomáš – Akropolis, Praha 2006, ediční příprava Zdeňka Nováková, doslov Jaroslava Hrabáková – Jaroslava Janáčková, 96 stran, náklad neuveden, doporučená cena 245 korun.

Přesně ode dneška za dva týdny uplyne 150 let od předčasné smrti – skonala coby pětáctiletý – básníka a novináře Karla Havlíčka. Přítomný svazek obsahuje kompletní Havlíčkovo básnické dílo. Kniha začíná ranými epigramy: Jehly, špičky, sochory a kůly – stesal, skoval, zůstl, sebral – kvůli – vojně s hloupostí a zlobou místo šavel – Borovský Havel; takhle se tvůrce představil roku 1845. Se zřetelem na strukturu moci, která ovlivňovala soudobý český život, Havlíček své epigramy rozdělil na oddíly věnované církvi, králi,

vlasti, múzám a světu. Publikace pokračuje Smíšenými básněmi a končí brixenskými skladbami, tedy Tyrolskými elegiemi, Králem Lávrrou, Křestem svatého Vladimíra. „Smích Karla Havlíčka Borovského nebyl smíchem baviče. Smích tohoto novináře a satirika nesl promyšlený úsudek a smělý soud. Útočil a provokoval. Byl a zůstává i naší obranou proti strachu a pramenem sebevědomí,“ píše editorový svazek v došlodu. Publikaci doplňuje slovníček dobových výrazů a vysvětlivkový aparát.

ČASOPIS

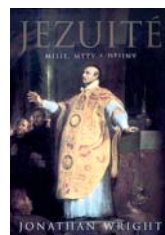

HOST 06/2006

Vydává Spolek přátel vydávání časopisu Host, Brno, šéfredaktor Miroslav Balaštík, 106 stran, cena ve volném prodeji 79 korun.

Host sice nese podtitul „měsíčník pro literaturu a čtenáře“, ale o prázdninách si pravidelně dává oddech, takže „šestku“ lze pojmut jako čtení na léto. Z obálky shlíží Jan Rejžek, který v titulním rozhovoru se šéfredaktorem Balaštíkem vysvětluje některé své občanské postoje a kritické postupy. Opožděným portrétem z pera Davida Hertla je připomenuta pozoruhodná osobnost lounského „budi-

tele“ Iva Markvarta (1956–2005). Zdaleka nejrozsáhlejší je v Hostu téma věnované písničkáři Bobu Dylanovi – bezmála třicet tiskových stran, které připravil český anglista Jakub Guziur (1978). Ten také napsal úvodní stať Průteus Dylan?, ostatní příspěvky pocházejí od anglosaských autorů. Ilustrační doprovod čísla obstarávají fotografie z dnešního Chernobylu od Martina Wágnera. (bos, jch)

Jonathan Wright

JEZUITÉ Misie, mýty a dějiny

Přeložil Gerik Císař, redakce textu Eva Císařová. BB/art, Praha 2006, 336 stran + 16 stran obrazové přílohy, náklad neuveden, doporučená cena 249 korun.

Příloha Kavárna. Připravují Josef Chuchma, Vilam Buchert a Stanislava Bočanová. Své názory, připomínky a dotazy posílejte na adresu: kavarna@mfdnes.cz